

Балиук І.А.*

кандидат юридичних наук,
ДВНЗ «Київський національний економічний
Університет імені Вадима Гетьмана»
Київ, Україна. iribi@i.ua

НОРМИ СТАТУТУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО ТОВАРИСТВА ЯК ОРІЄНТИР У ВДОСКОНАЛЕННІ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КООПЕРАТИВИ

Анотація. Аналізуються норми законодавства України про кооперацію порівняно з нормами законодавства Європейського кооперативного товариства. Окреслено схожі підходи на соціальну спрямованість та завдання кооперативів, їх ролі і місця в процесі розвитку держави та подоланні економічної кризи. Визначено різні типи і види кооперативних організацій як соціально орієнтованої форми господарювання. Увага приділена основним аспектам створення та діяльності кооперативних організацій: мета, правова регламентація, умови створення, вимоги до членів кооперативу, наявність асоційованих членів, структура управління, взаємодія з найманими працівниками. З'ясовані положення українського законодавства, які регламентують діяльність кооперативних об'єднань в практичній площині; положення, які мають бути запозичені з метою вдосконалення українського законодавства про кооперацію відповідно до норм законодавства Європейського Союзу; положення, які не знайшли відображення в Статуті Європейського кооперативного товариства, втім, мають бути оформлені в Законі України «Про кооперацію» з урахуванням потреб діяльності кооперативних об'єднань України на сучасному етапі.

Ключові слова: кооперативи, Європейське кооперативне товариство, законодавство України, асоційовані члени, наймані працівники, структура управління.

Аннотация. Анализируются нормы законодательства Украины о кооперации в сравнении с нормами законодательства Европейского кооперативного общества. Выделены схожие подходы в отношении социальной направленности и задач кооперативов, их роли и места в процессе развития государства и преодоления экономического кризиса. Определены разные типы и виды кооперативных организаций как социально ориентированной формы хозяйственной деятельности. Внимание уделено основным аспектам создания и деятельности кооперативных организаций: цель, правовая регламентация, условия создания, требования к членам кооператива, наличие ассоциированных членов, структура управления, взаимодействие с наемными работниками. Выяснены положения украинского законодательства, которые регламентируют деятельность кооперативных объединений в практической сфере; положения, которые необходимо позаимствовать с целью совершенствования украинского законодательства о кооперации соответственно к нормам законодательства Европейского Союза; положения, которые не нашли отражение в Уставе Европейского кооперативного общества, однако, должны быть оформлены в Законе Украины «О кооперации» с учетом потребностей деятельности кооперативных объединений на современном этапе.

Ключевые слова: кооперативы, Европейское кооперативное общество, законодательство Украины, ассоциированные члены, наемные работники, структура управления.

*Baliuk Iryna Anatolievna, Ph.D in Law, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. Kyiv, Ukraine. iribi@i.ua

NORMS OF THE EUROPEAN COOPERATIVE COMMUNITY REGULATIONS AS AN ORIENTATION OF IMPROVEMENT OF UKRAINIAN LEGISLATION ABOUT COOPERATIVES

Abstract. Norms of legislation of Ukraine on cooperation in comparison with the norms of legislation of the European Cooperative Society are analyzed. Similar approaches as to social orientation and objectives of cooperatives, their role and place in the process of development of the state and overcoming of economic crises are determined. Attention is paid to the key aspects of creation and operation of cooperative organizations: the purpose, legal regulation, conditions of creation, requirements for cooperative members, the presence of associated members, management structure, interaction with employees. Provisions of Ukrainian legislation which regulate activity of cooperative associations in practical sphere, those of them which are to be taken with aim to improve Ukrainian legislation about cooperation according to the norms of European Union, and those provisions which are not reflected in the Statute of the European Cooperative Society, but they must be included into the Law of Ukraine «On Cooperation» with due regard to the contemporary needs of activity of cooperative associations are clarified.

Key words: cooperative, European cooperative society, Legislation of Ukraine, associate members, employees, management structure.

Постановка проблеми. Кооператив як колективний суб'єкт господарювання насамперед є об'єднанням його членів, а не капіталу. Значущість діяльності кооперативів у сучасному суспільстві полягає в їх соціальній спрямованості за визначенням даної форми організації господарської діяльності, ролі і місці в розвитку держави та подоланні економічної кризи. Різні типи і види кооперативів об'єднані загальною метою, що полягає у задоволенні потреб їх членів, складають систему кооперативних організацій соціально орієнтованої форми господарювання. У сучасному світі проблема безробіття, особливо серед молоді, а також непропорційність трудової зайнятості чоловіків та жінок залишається однією з найгостріших. Вплив кооперації на вирішення питань економічного зростання та сталого розвитку визнаються на національному та міжнародному рівнях. Організація Об'єднаних Націй останні двадцять років постійно звертає увагу на позитивну роль кооперативів у скороченні масштабів бідності і сприянні соціальному розвитку людства. Розвиток сучасної держави та окремих інститутів неможливий без міжнародного співробітництва й врахування основних тенденцій у світовій економіці. Міжнародна, зокрема європейська інтеграція України у світовий простір, є природною необхідністю.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Європейську інтеграцію України з публічно-правових аспектів досліджували Авер'янов В. Б., Грицяк І. А., Демченко С. Ф. [1], інтеграцію системи права України до Європейського Союзу аналізувала Сюр Н. В. [2], Європейським міжнародним правовим системам приділяла увагу Луць Л. А. [3], вплив правових основ європейської інтеграції на державно-правовий розвиток України розглядав Яковюк І. В. [4]. Волошин Ю. О. розробляв проблематику удосконалення системи конституційно-правового забезпечення участі України у процесах європейської міждержавної інтеграції [5], Корчак М. Н, Тимкович І. І. визначали шляхи інтеграції норм та принципів права Європейського співтовариства в конкурентне законодавство України [6], Сидоренко Н. С. характеризував з позицій України європейську соціальну хартію як регіональний міжнародно-правовий механізм захисту соціальних та економічних прав людини [7], Жарая С. Б., спираючись на європейську практику, окреслював шляхи розвитку в Україні механізмів державного регулювання підприємницької діяльності на регіональному рівні [8].

Проблематиці інтеграції України у правову систему Європейського Союзу й гармонізації національної правової системи із загальноєвропейськими нормами присвячено численні праці. Цей невичерпний перелік дозволяє констатувати,

що наукові дослідження щодо європейської інтеграції проводились у двох загальних напрямках: основні, базові інститути інтеграції та інтеграційні процеси в окремих галузях і сферах. Проте, сфера діяльності кооперативів у контексті європейської інтеграції України не розглядалася. Отже, проблема європейської інтеграції в ракурсі правового забезпечення діяльності кооперативів є дійсно нагальною. Певна орієнтація на норми європейського співтовариства матиме позитивний вплив на розвиток та вдосконалення вітчизняного законодавства, сприятиме прискоренню приєднання України до європейської спільноти та правового забезпечення втілення державою на практиці загальнолюдських цінностей.

Метою статті є аналіз чинного законодавства України про кооперативи та кооперацію з погляду його відповідності європейським стандартам; з'ясування можливості запозичення вдалого досвіду правової регламентації діяльності кооперативів. При цьому важливим є те, щоб інтеграція європейських правових норм не завадила національно-правовим особливостям вітчизняних кооперативів.

Основні результати дослідження. Кооперативна форма господарювання в Україні має значні традиції. У нашій державі функціонували різні кооперативи, які зароджувалися як громадські формування, відповідно до загальних принципів кооперації. Розвиток української кооперації протягом тривалого часу відбувався паралельно із розвитком держави і суспільства. Своєю діяльністю кооперативи суттєво впливали на економічну ситуацію в державі [9, с. 113–114; 10, с. 69–73]. На законодавчому рівні у Законі України «Про кооперацію» сформульовано поняття кооперації як системи «кооперативних організацій, створених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів», де кооперативною організацією є кооператив або кооперативне об'єднання. Первинною організаційною формою кооперації є кооператив — суб'єкт господарювання (юридична особа), створений його членами (фізичними та/або юридичними особами) на засадах об'єднання майна та діяльності з демократичним управлінням для задоволення власних і вирішення суспільних потреб. Важливою рисою і принципом кооперації, яка відрізняє кооперативи від інших корпоративних суб'єктів господарювання, є демократизм управління, який полягає у рівному праві голосу під час прийняття рішень, один член кооперативу — один голос, не залежно від розміру його майнової частки. Первісна основна мета функціонування будь-якого типу та виду кооперативу — задоволення соціально-економічних потреб його членів. Зважаючи на головну мету створення та демократизм управління, кооператив слід визнати специфічним соціально орієнтованим суб'єктом господарювання. Така організаційна форма господарювання найбільш придатна для подолання кризових періодів у державі та соціальної підтримки вразливих верств населення.

Кооперативна форма господарювання визнана у всіх державах — членах Європейського Союзу [11, с. 158–216]. Однак міжнародному співробітництву між кооперативами в межах Європейського Союзу перешкоджали юридичні та адміністративні перепони, які були усунуті на ринку без кордонів, що панує на більшій частині території Європи. Європейський Союз підтримав кооперацію, і Рада Європейського Союзу у 2003 році прийняла Регламент № 1435/2003 «Про Статут Європейського кооперативного товариства» для полегшення співробітництва кооперативів у межах Європи [12, с. 119–120; 13]. Цей статут є квінтесенцією з національного законодавства країн-членів ЄС, до того ж узгодженою

ними позицією. Відібрані найбільш вживані, перевірені практичною діяльністю і відповідністю кооперативним принципам форми кооперативного господарювання. Це пояснює зацікавленість, порівняння норм українського законодавства про кооперативи із нормами Статуту Європейського кооперативного товариства.

Кооперативи в Україні можуть здійснювати діяльність, обрану на їх розсуд і не заборонену чинним законодавством України у будь-якій галузі господарства. Чисельність типів (виробничі, споживчі, обслуговуючі) і видів (сільськогосподарські, кредитні спілки, житлово-будівельні тощо) кооперативів та недосконалість законодавчої діяльності держави зумовили досить велику кількість законів про кооперативи. Законом України «Про кооперацію» сформульовано засади діяльності виробничих, споживчих, обслуговуючих кооперативів. Статус виробничого кооперативу врегульовано також нормами Цивільного (ст. ст. 163–166) та Господарського (ст. ст. 93–110) кодексів України. Засади діяльності сільськогосподарських кооперативів визначено Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію». Норми Закону України «Про споживчу кооперацію», ст. 86 Цивільного кодексу України та ст. 111 Господарського кодексу України здійснюють правову регламентацію функціонування споживчого кооперативу. Засади статусу кредитних спілок сформульовано нормами Закону України «Про кредитні спілки» та ст. 130 Господарського кодексу України. Такий стан та численність законів про кооперацію і кооперативи зумовлюють їх колізії та дублювання. Для виправлення такого становища на нашу думку слід здійснити кодифікацію й прийняти Кооперативний кодекс України.

Європейські кооперативи можуть бути будь-яких типів та діяти у будь-яких сферах. Мета, яка була визначена під час прийняття Статуту Європейського кооперативного товариства, полягала в забезпеченні кооперативів адекватними юридичними інструментами для полегшення їхньої міжнародної та міжнаціональної взаємодії. Статут є нормативним базовим актом для функціонування організаційно-правової форми — Європейського кооперативного товариства. Його норми забезпечують правову регламентацію діяльності кооперативів, охочих об'єднати свої зусилля для взаємовигідного співробітництва. Головною метою кооперативу є задоволення економічних або соціальних потреб його членів, а не дивіденди на вкладені гроші. Діяльність кооперативного товариства повинна приносити вигоду кожному учасникові товариства, а не капіталу учасника. Однак, Європейське кооперативне товариство є факультативною правовою формою, а Статут не замінює чинне законодавство, що встановлює форму діяльності та регламентує саму діяльність кооперативів на національному або регіональному рівнях.

Кооператив завжди є колективним утворенням, чисельність членів українського кооперативу не може бути меншою, ніж три особи. Державна реєстрація кооперативів в Україні проводиться в порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань». Законодавством не встановлено обов'язковий розмір капіталу для створення кооперативу. Кооперативи сплачують податки на загальних засадах, встановлених законодавством. Європейське кооперативне товариство можуть створювати не менше п'яти фізичних чи юридичних осіб. Члени Європейського кооперативного товариства повинні бути резидентами не менше двох держав-членів ЄС. Європейське кооперативне товариство має бути зареєс-

троване в державі-членові, де знаходиться його головний орган. Кооператив може перемістити його в іншу державу-член ЄС без перереєстрації. Мінімальний розмір капіталу такого кооперативного товариства повинен становити 30000 євро. Оподатковується Європейське кооперативне товариство як міжнародна організація згідно з національним фінансовим законодавством, яке застосовується до аналогічних компаній. Кооператив сплачує податки в державі-членові ЄС, в якій знаходиться його головний орган.

Чинним українським законодавством передбачено два види членства в кооперативі — звичайне (з повним обсягом прав і обов'язків) та асоційоване (частковий обсяг прав і обов'язків). Відповідно до ст. 14 Закону України «Про кооперацію» асоційований член кооперативу — фізична чи юридична особа, яка внесла пайовий внесок та визнає норми статуту кооперативу, користується правом дорадчого голосу. Асоційований член не бере участі в його господарській діяльності. Таким чином, асоційований член може вважатися неповним членом кооперативу. На думку А. В. Зеліско, асоційовані члени кооперативу виконують функції інвесторів [14, с. 148]. З цією думкою можна погодитися, адже асоційований член не зобов'язаний брати участь у діяльності кооперативу, має право на отримання вкладу як при виході з нього, так і при його ліквідації. Головною метою асоційованих членів є отримання прибутку. Згідно зі Статутом Європейського кооперативного товариства [12, с. 119–120; 13] серед членів товариства передбачена участь «членів-інвесторів», яким належить певна частка капіталу, але вони не беруть участі в діяльності кооперативу та не користуються його послугами. Чисельність таких «членів-інвесторів» пропорційно обмежена. Право голосу таких членів також обмежене. Кількість голосів, наданих інвесторам, не може перевищувати в сукупності 25% від числа звичайних членів кооперативів. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про кооперацію» участь асоційованих членів передбачено у всіх типах кооперативів України. До того ж лише у виробничому кооперативі членство пов'язують з трудовою участю в ньому, в інших типах кооперативів їх члени не обов'язково мають брати трудову участь, але мають право користуватися його послугами. На нашу думку, доцільно дозволити членам кооперативу вирішувати питання щодо участі асоційованих членів, закріплюючи положення у статутах кожного окремого кооперативу, а на законодавчому рівні визначити можливі умови їх присутності у кооперативі та вимоги до таких членів. Наприклад, особи, які мали статус члена (мінімальний строк повного членства може бути визначений самим кооперативом у статуті), але через певні обставини не можуть далі працювати в ньому (пенсійний вік, хвороба тощо), або як за нормами Статуту Європейського кооперативного товариства передбачити участь «членів-інвесторів», визначивши мінімальний розмір вкладу. Також обов'язково має бути визначена законом гранична чисельність таких членів у відсотковому відношенні.

Відповідно до ч. 2 ст. 34 Закону України «Про кооперацію» для досягнення мети і виконання статутних завдань кооператив може залучати за трудовим договором осіб, які не є його членами. Мінімальна кількість членів-власників кооперативу імперативно визначена законодавством. Принциповим недоліком законодавства про кооперацію і кооперативи є те, що за наявним у законодавстві дозволом використання в кооперативі найманої праці не визначено граничну чисельність таких працівників [15, с. 130–131]. Необхідно обмежити максима-

льно можливу кількість найманих працівників, адже якщо вирішення такого питання буде віддане на розсуд самих кооперативів, це може призвести до втрати кооперативом соціальної спрямованості. В кооперативі всі його члени мають право одного голосу. Тобто, з одного боку, неможлива ситуація, коли один або кілька власників можуть нав'язати свою волю колективу співвласників, що є запорукою соціальної спрямованості діяльності кооперативу. З іншого, якщо не визначити в кооперативі граничної кількості найманих робітників, то можлива ситуація, за якої декілька осіб (достатньо трьох), членів кооперативу, можуть використовувати великий штат найманих працівників, в результаті, соціально спрямована організація може перетворитися у звичайну комерційну організацію, члени якої отримують великі прибутки за рахунок використання найманої праці.

Такі кооперативи не відповідають розумінню у вітчизняному законодавстві та міжнародному кооперативному русі поняття «кооперативів» як організації, в якій люди об'єднуються для суспільної праці, володіння майном і управління справами кооперативу. До того ж це не відповідає зазначеним в українському законодавстві принципам кооперації, які зафіксовані у ст. 4 Закону України «Про кооперацію», насамперед, принципам соціальної справедливості, взаємодопомоги та співробітництва. Тож, на нашу думку, гранична кількість найманих працівників в українському кооперативі за мінімальної кількості учасників — три особи — може становити двадцять відсотків. Європейському кооперативному товариству дозволяється залучати найману працю, проте передбачено сувору регламентацію відносин з найманими працівниками, зокрема нормами Директиви Ради Європейського Союзу 2003/72 / ЕС від 22 липня 2003 року, яка доповнює Статут Європейського кооперативного товариства [16].

Залежно від кількісного складу кооперативу система органів управління складається з двох або трьох ланок. Чим менша за кількістю організаційна одиниця, тим менше ланок складає системи її управління. Проте сама схема управління повинна мати не менше двох ланок: загальні збори — це вищий орган управління і правління (або голова) — виконавчий орган управління. За три ланковою структурою додається контролюючий орган — спостережна рада. Кооператив для оперативного управління також може наймати виконавчого директора.

Загальні збори Європейського кооперативного товариства — це вищий орган управління. У внутрішньому статуті окремого Європейського кооперативного товариства має бути закріплена структура його управління, обрана з двох варіантів: дворівнева структура з одним управляючим та одним контролюючим органами або структура з одним рівнем — адміністративним органом. Голосування в Європейському кооперативному товаристві відбувається згідно із загальним кооперативним принципом «один член — один голос». Проте дозволяється за певних обставин корекція у пропорції голосування [13].

Висновки. Міжнародний інтерес до кооперації не є випадковим. Вагомим аргументом на користь такого зацікавлення слугує забезпечення правової регламентації з боку Європейського Союзу. Загальні ознаки Європейського кооперативного товариства, що визначені Статутом, схожі — за винятком деяких специфічних рис, що зумовлене діяльністю таких кооперативів, як міжнаціональні, міжнародні організації — із загальними положеннями про кооперативи, які встановлено українським законодавством.

Загальною метою створення вітчизняного кооперативу та Європейського кооперативного товариства є задоволення економічних або соціальних потреб його членів.

Членами кооперативу можуть бути фізичні й юридичні особи. Нормативно визначена мінімальна кількість членів українського кооперативу — три особи, Європейського кооперативного товариства — п'ять осіб. Наявність асоційованих членів (членів-інвесторів) також передбачена в обох кооперативах. Втім у Статуті Європейського кооперативного товариства зафіксована їх гранична кількість, що варто зафіксувати у Законі України «Про кооперацію». З метою уточнення змісту норми про асоційоване членство у ч. 1 ст. 14 Закону України «Про кооперацію» пропонуємо додати речення «кількість асоційованих членів виробничого кооперативу не може перевищувати двадцяти відсотків від кількості членів кооперативу».

Виправданим є нормативно встановлений мінімальний розмір капіталу в Європейському кооперативному товаристві, що зумовлено масштабом його діяльності. Вимоги щодо мінімального розміру капіталу українського кооперативу не встановленого з огляду на соціальну спрямованість його функціонування.

Структура управління Європейському кооперативному товаристві й кооперативі, створеному за українським законодавством, складається із вищого органу управління кооперативу та, залежно від вимог законів, з управляючим та контролюючим органами або з адміністративним органом.

Умовою створення Європейського кооперативного товариства передбачено наявність мінімального капіталу, що є виправданим масштабом діяльності такого кооперативу. Встановлювати обов'язковий мінімальний розмір капіталу для українського кооперативу, на наш погляд, є недоцільним з урахуванням його суто соціальної орієнтованості.

Європейському кооперативному товариству дозволяється залучати найману працю та не передбачено обмеження кількості робітників, але суворо регламентовано взаємовідносини Європейського кооперативного товариства з найманими працівниками. Українським законодавством про кооперацію також дозволено використовувати найману працю, але питання про граничну чисельність найманих працівників в українському кооперативі є визначальним з огляду на мету діяльності кооперативів та недосконалість чинного законодавства про трудову діяльність найманих працівників. З метою залишення кооперативу соціально-орієнтованим суб'єктом господарювання пропонуємо у ч. 2 ст. 34 Закону України «Про кооперацію» додати друге речення «Гранична кількість найманих працівників за звітний рік, не враховуючи сезонних працівників та тих, хто виконує роботу за цивільним договором, не може бути більше двадцяти відсотків від кількості членів кооперативу».

ЛІТЕРАТУРА

1. Україна та європейська інтеграція: публічно-правові аспекти : монографія / В. Б. Авер'янов, І. А. Грицяк, С. Ф. Демченко; ред.: В. Б. Авер'янов, С. Ф. Демченко; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К. : Преса України, 2010. — 631 с.

2. Сюр Н. В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Сюр Наталія Вікторівна ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. — К., 2006. — 183 с.
3. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові аспекти та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти) / Л. А. Луць ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К. : 2003. — 304 с.
4. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз : монографія / І. В. Яковюк ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». — Х. : Право, 2013. — 758 с.
5. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти : монографія / Ю. О. Волошин, за ред. д-ра юрид. наук проф. М. О. Баймуратова ; Маріуп. держ. гуманіт. ун-т, Європ. орг. публіч. права, Представництво в Україні. — К. : Логос, 2010. — 427 с.
6. Корчак М. Н. Шляхи інтеграції норм та принципів права Європейського співтовариства в конкурентне законодавство України / Н. М. Корчак, І. І. Тимкович // Юрид. вісн. повітр. і косм. право. — 2010. — № 3. — С. 48–51.
7. Сидоренко Н. С. Європейська соціальна хартія: регіональний міжнародно-правовий механізм захисту соціальних та економічних прав людини (позиція України) : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Сидоренко Н. С. ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2003. — 17 с.
8. Жарая С. Б. Механізми державного регулювання підприємницької діяльності на регіональному рівні: шляхи розвитку в Україні та європейська практика : монографія / С. Б. Жарая ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К. : К.І.С., 2011. — 270 с.
9. Бабенко С. Г. Еволюція кооперативної ідеї та основні напрями розвитку кооперативного руху в Україні / С. Г. Бабенко // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. / ред. О. П. Степнов. — Вип. 1 (8). — К. : КНЕУ, 2002. — С. 113-117.
10. Марочко В. І. Кооперативна форма виробничої діяльності в Україні (друга половина XIX ст.) : Історико-теоретичний аспект / В. І. Марочко // Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України XXI століття : міжнар. наук.-практ. конф. : зб. наук. пр. — К. : Укоопосвіта, 2001. — С. 67-73.
11. Міжнародне економічне право : підручник / за наук. ред. В. Ф. Опришка. — К. : КНЕУ, 2006. — 496 с.
12. Калашникова Г. О. Слияние и поглощение компаний по праву Европейского Союза / Г. О. Калашникова. — М.: Международные отношения, 2007. — 264 с.
13. Сайт EUR-Lex.europa.eu [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1435>
14. Корпоративне право України : підручник / за заг. ред. В. В. Луця. — К.: Юринком Інтер, 2010. — 384 с.
15. Балюк І. А. Розв'язання соціально-економічних проблем територій, що зазнали забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та виробничі кооперативи / І. А. Балюк // Правове регулювання економіки : зб. наук. праць ; вип. 10 / голова ред. В. Ф. Опришко. — К. : КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2010.— С. 123–132.
16. Сайт EUR-Lex.europa.eu [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?id=1456941751814&uri=CELEX:32003R1435>

REFERENCES

1. Averianov, V. B., Hrytsiak, I. A., & Demchenko, S. F. (Eds.). (2010). *Ukraine and European integration, public-legal aspects: monograph*. Kyiv: Presa Ukrainy (in Ukr.).
2. Siur, N.V. (2006). *Legal integration of Ukraine into the European Union: theoretical legal research* : theses for gaining academic degree of the candidate of Juridical Sciences. Kyiv (in Ukr.).
3. Luts, L. A. (2003). *European interstate legal aspects and the problems of integration with them of the legal system of Ukraine (theoretical aspects)*. Kyiv:, Institute of State and Law named after V. M. Koretsky, National Academy of Sciences of Ukraine (in Ukr.).
4. Yakoviuk, I. V. (2013). *The legal bases of integration to EU: General theoretic analysis : monograph*. Kharkov: The Yaroslav Mudryi National Law University (in Ukr.).
5. Voloshyn, Y. O. (2010). *Constitutional and legal framework of European interstate integration: theoretical and methodological aspects: monograph*. Kyiv: Logos (in Ukr.).
6. Korchak, N. M., Tymkovych, I.I. & (2010). The ways of integrating of the norms and principles of the law of European Community into the competitive law of Ukraine. *Yurydychnyi Visnyk «Povitriane I Kosmichne Pravo» (Legal Bulletin «Air and Cosmos Law»)*, 3, 48-51 (in Ukr.).
7. Sydorenko, N.S. (2003). European Social Charter: a regional international legal mechanism for protecting social and economic human rights (the position of Ukraine) theses for gaining academic degree of the candidate of Juridical Sciences. Kyiv (in Ukr.).
8. Zharaia, S. B. (2011). *Mechanisms of the state regulation of private business activity at the regional level: the ways of development in Ukraine and European practice: monograph*. Kyiv: R.i.c. (in Ukr.).
9. Babenko, S. G. (2002). Evolution of cooperative idea and basic directions of development of the cooperative movement in Ukraine. In Stepnov, O. P. (Ed.), *The strategy of economic development of Ukraine: scientific collection* (Vol.8, pp. 113-117). Kyiv: KNEU (in Ukr.).
10. Marochko, V. I. (2001). Cooperative form of production activity in Ukraine (the second half of the nineteenth century.): Historical and theoretical aspects. In *National Cooperative Movement and structural changes in the economy of Ukraine of the XXI century* (pp.67-73). Kyiv: Ukooposvita (in Ukr.).
11. Opryshko, V.F. (Ed.). (2006). *The international economic law: the textbook*. Kyiv: KNEU (in Ukr.).
12. Kalashnikova, G. O. (2007). *Merger and absorption of the companies according to the law of European Union*. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniia (in Rus.).
13. Site EUR-Lex.europa.eu. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1435>
14. Luts, V. V. (Ed.). (2010). *Corporative Law of Ukraine: a textbook*. Kyiv: Yuryнком Inter (in Ukr.).
15. Baliuk, I. A. (2010). Solving of social and economic problems of the territories which were polluted in consequences of Chernobyl disaster and cooperatives. In Opryshko, V. F. (Ed.), *Legal regulation of economy: collection of research works* (Vol 10, pp. 123-132). Kyiv: KNEU (in Ukr.).
16. Site EUR-Lex.europa.eu. Retrieved from <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/qid=1456941751814&uri=CELEX:32003R1435>